गांवतळी ते शहरतळी

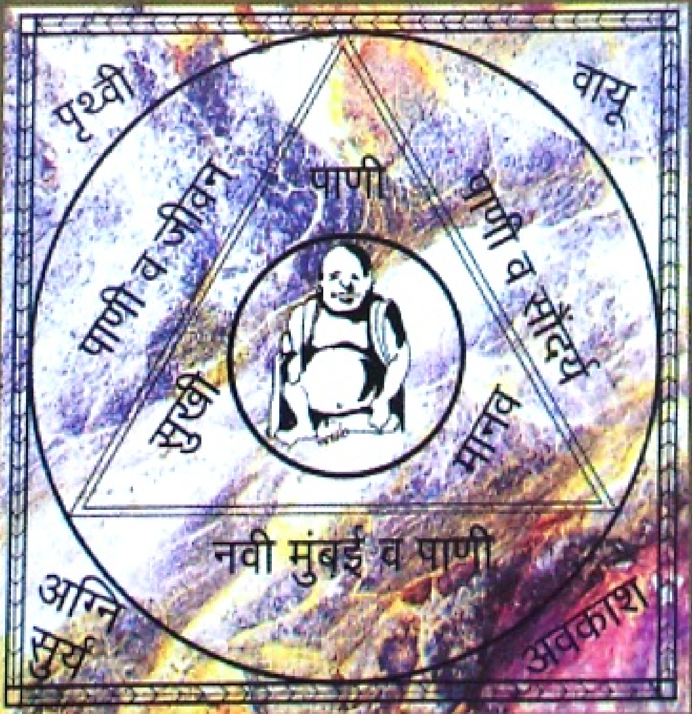

नवी मुंबईचा प्रवास

लेखक
दत्ता परब
प्रभाकर देशपांडे

(Gavtali te Shahatali Navi Mumbaicha Pravas)
by Datta Parab & Prabhakar Deshpande
गावतळी ते शहरतळी नवी मुंबईचा प्रवास

© दत्ता परब/ प्रभाकर देशपांडे
रो हाऊस ६- / ,सेक्टर- ६
वाशी,नवी मुंबई-४००७०३ दूरध्वनी-

पहिली आवृत्ती - ९ ऑक्टोबर २००८ (विजयादशमी)

प्रकाशक-
मोहन भोईर
जाणीव प्रकाशन (प्रकाशन क्र. ६७)
वाशी,नवी मुंबई

अक्षर रचना
प्रिंटेज एंटरप्रायझेस
प्रतिक प्लॉट नं.१९४,वाशीगावठाण
नवी मुंबई -४००७०३

छपाई- स्वामी समर्थ प्रिंटर्स,नवी मुंबई

मुखपृष्ठ संकल्पना : तापस पॉल

मूल्य रु. १००/-

गावतळी ते शहरतळी नवी मुंबईचा प्रवास

नवी मुंबईतील गांवतळी- शहरतळी..

एक ऐतिहासिक दस्तऐवज

प्रत्येक गांवाला, शहराला स्वत:चा एक बोलका इतिहास असतो. शहरीकरणामुळे गांवाचं आधुनिक चित्र जरी निर्माण होत असलं तरी इतिहासाच्या या पाऊलखुणा कुठेना कुठे तरी ठाशिवपणे टिकून असतात. मग अशा गांवातील पुरातन मंदिर,ऐतिहासिक वाडे,सार्वजनिक पाणवठे ही कोणे एकेकाळची गावाची आभुषणं वर्तमानातील पिढीला सांगण्याचं काम श्री.दत्ता परब, श्री.प्रभाकर देशपांडे यांनी सुंदर रितीने केलं आहे.

पाण्याला पुरातन काळापासून जीवन असं म्हटलं जातं. ज्या ज्या ठिकाणी पाणवठे होते,त्या त्या ठिकाणी मनुष्यानं आसरा घेतला. पुढे तंत्रज्ञानाच्या क्रांतीतून पिण्याचं पाणी घरातील स्वयंपाक घरापर्यंत पोहोचलं. त्यामुळे शहरा शहरातील विहीरी,सार्वजनिक तळी दुर्लक्षित होवू लागल्या. पुढे मानवी हव्यासापोटी हे पाणवठे मातीखाली गाडले गेले किंवा त्यांच्याकडे दुर्लक्ष केल्यानं ते दुषित झाले.पण आजही काहीशा अस्तित्वात असलेल्या सार्वजनिक पाणवठ्याचं संरक्षण,संवर्धन करणं ही काळाची गरज आहे.

नवी मुंबईतील गांवतळी-शहरतळी या आनोख्या पुस्तकातून निसर्ग,मनुष्य,पाणी त्याचं गांवाशी असलेलं अतुट नातं यांचा सौंदर्यवादी इतिहास या पुस्तकातून सुंदर पध्दतीने मांडण्यांत आला आहे. यातून नवी मुंबईचं गतकालीन वैभव नकळतपणे

डोळ्यासमोर साकारलं जातं. सुटसुटीत शब्दरचना,अचूक वर्णन शैली, त्याला तत्कालीन वास्तवाची जोड आणि त्याचं नवी मुंबईशी असणारं नातं यानं हे पुस्तक मनाचा ठाव घेतं.

वर्तमानातील धकाधकीच्या जीवनात इतिहासाच्या पाऊलखुणा जपण्यासाठी **गांवतळी-शहरतळी नवी मुंबईचा प्रवास**. या पुस्तकाच्या माध्यमातून श्री. दत्ता परब आणि श्री.प्रभाकर देशपांडे यांनी केलेलं काम हे नवी मुंबईकरिता अभिमानस्पद आहे. म्हणूनच त्यांच्या या उपक्रमास मनापासून शुभेच्छा..!

आपला स्नेहांकित

ना.गणेश नाईक
कामगार,उत्पादन शुल्क व पर्यावरण मंत्री,
तथा पालकमंत्री-ठाणे जिल्हा.

अनुक्रमणिका

प्रकरण-१	मानवी वसाहत व पाणी
प्रकरण-२	जमीन,पाणी व वनस्पती
प्रकरण-३	पाणी बहुरंगी,बहुढंगी
प्रकरण-४	गांवतळी
प्रकरण-५	शहरतळी
प्रकरण-६	साठवण तळी नवी मुंबईचा प्राण
प्रकरण-७	ऊर्जा व पाण्याचे व्यवस्थापन
प्रकरण-८	लहान खोरी ओढे व गरीबांचा हरितपट्टा
प्रकरण-९	जगातील सुंदर जलजनस्थळे
प्रकरण-१०	नवी मुंबईतील जनस्थळांचा विकास
प्रकरण-११	लोकप्रवाह व नागरिकांची जबाबदारी
प्रकरण-१२	पाणी सौंदर्य व शहर

गावतळी ते शहरतळी नवी मुंबईचा प्रवास

This excllent book written by Messrs Parab and Deshpande needs to be translated into several Indian languages since what they have said in Marathi is equally applicable to many other parts of India. India remains a country of contrasts. some people worship water while others unmindful of pollution would equally well use lakes and ponds as receptacles for receiving sewage and industrial wastes.

The authors have, however, shown a true love for water by suggesting verious ways in which water bodies can be put to benificial use in developing new towns and cities. my own experiences in dealing with wastewater in Vashi and other areas of Navi Mumbai and with reuse possibilities in Airoli area have led me to believe that the authors are on the right track when they say that about 40% of land in these areas is below high tide level and use has to be made of ponds as holding ponds when designing the storm water drainage systems. Their suggestions about ' greening' the area and developing public recreational and other activities around the water bodies are equally relevant as that would enhance their sustainability.

I congratulate the authors on this publication and trust their concept would be widely used in all town planning activities in India.

Prof. Soli J. Arceivala

Formerly, Chief Environmental Health, WHO SE Asia Region, Director NEERI, Nagpur and Chairman Emeritus, MWH Consultants India

दत्ता परब

प्रभाकर देशपांडे

' गांवतळी ते शहरतळी नवी मुंबईचा प्रवास ' या पुस्तकाचे लेखक श्री.दत्ता परब,माजी नगररचनाकार,सिडको व श्री प्रभाकर देशपांडे माजी मुख्य अभियंता, सिडको या दोघांनी अत्यंत परिश्रमपूर्वक हे पुस्तक पाण्यासारख्या ज्वलंत विषयावर लिहिले आहे की जो मानवी जीवनाचा एक अविभाज्य अंग आहे. पाण्याचा वापर, त्याचे नियोजन आणि त्याचे दैनंदिन जीवनातील महत्त्व याचं योग्य मार्गदर्शन आणि प्रयोजन त्यांनी या पुस्तकाद्वारे वाचकांना करुन दिले आहे.

भविष्यात मानवाला पाण्याचे कशा प्रकारे नियोजन करावे लागेल त्यासाठी कोणत्या प्रकारची उपाययोजना करावी याचे विवेचन त्यांनी या पुस्तकाद्वारे करुन दिले आहे. शासकीय पातळीवर हे पुस्तक फार उपयुक्त आहे. सर्वच स्तरावर हे पुस्तक मार्गदर्शक ठरावे अशी अपेक्षा व्यक्त करतो. या दोघांनाही पुढील साहित्यकृतीस माझ्या हार्दिक शुभेच्छा !

मोहन भोईर, प्रकाशक